

Reactie van de VNG/gemeenten op het concept wetsvoorstel Wijziging van de Wmo 2015 houdende de invoering van het woonplaatsbeginsel voor beschermd wonen.

Hierbij reageert de VNG op het concept wetsvoorstel Wijziging van de Wmo 2015 houdende de invoering van het woonplaatsbeginsel voor beschermd wonen. De VNG reageert namens de gemeenten,¹ maar individuele gemeenten kunnen ook separaat van deze bestuurlijke reactie reageren.

In het eerste gedeelte van onze reactie gaan we in algemene zin in op een aantal aspecten van het voorstel. Het tweede gedeelte bevat onze vragen en suggesties per wetsartikel.

Vooraf

Het wetsvoorstel vindt zijn oorsprong in het advies van het in 2019 door de VNG ingestelde Expertise team MO-BW-BG. Dit team adviseerde onder andere om de invoering van een kostenverrekening c.q. woonplaatsbeginsel voor beschermd wonen te onderzoeken. Dit onderzoek dat in opdracht van VWS en in samenwerking met de VNG en gemeenten is uitgevoerd, heeft geresulteerd in een advies ten gunste van het woonplaatsbeginsel.

Het voorstel voor de invoering van het woonplaatsbeginsel hangt nauw samen met het advies van het Expertiseteam om de financiële middelen voor beschermd wonen vanaf 2022 door te decentraliseren naar alle gemeenten via een nieuw objectief verdeelmodel.

Standpunt

De VNG is de opstellers van het wetsvoorstel erkentelijk voor de zorgvuldige wijze waarop zij de VNG en de gemeenten bij de totstandkoming ervan betrokken hebben. Wij kunnen ons in grote lijnen vinden in dit wetsvoorstel. Tijdens de totstandkoming van het wetsvoorstel is al gebleken dat met name de centrumgemeenten zich zorgen blijven maken over de consequenties van de doordecentralisatie en in het verlengde daarvan strekken hun zorgen zich ook uit over de consequenties van de invoering van het woonplaatsbeginsel.

Over het beoogde doel van de doordecentralisatie en het woonplaatsbeginsel zijn alle gemeenten het wel eens: *Beschermd wonen cliënten moeten waar mogelijk met ondersteuning in hun eigen woonomgeving kunnen blijven, of na een passend intramuraal verblijf daar naar toe terug kunnen keren. Beschermd wonen voorzieningen die nu geconcentreerd zijn in de centrumgemeenten, moeten vaker in regiogemeenten en met meer variëteit worden ontwikkeld waardoor plekken in de centrumgemeenten kunnen worden afgebouwd in overeenstemming met de middelen die iedere gemeente krijgt. De uitstroom van BW cliënten uit de voorzieningen moet beter gespreid worden over alle gemeenten zodat de druk op sociale voorzieningen en gesubsidieerde huisvesting ook beter gespreid worden.*

Enkele gemeenten hebben hun twijfels uitgesproken of de doordecentralisatie van de middelen en het woonplaatsbeginsel wel zullen leiden tot het beoogde doel. Het rijk is aan de zorgen van de gemeente tegemoet gekomen door de afspraak dat de doordecentralisatie van de middelen gefaseerd in 10 jaar zal plaatsvinden en dat het woonplaatsbeginsel alleen van toepassing is op nieuwe cliënten die vanaf 1-1-2022 zijn aangewezen op beschermd wonen. Overigens staat dit laatste niet duidelijk in de Memorie van toelichting.

¹ In deze reactie zijn de bijdragen van de gemeenten Gouda, Zwolle en Zutphen verwerkt.

Door deze fasering verwacht de VNG dat de veranderingen geleidelijk zullen verlopen en dat we door middel van monitoring kunnen volgen of de veranderingen bijdragen aan het gewenste doel. In het kader van de doordecentralisatie heeft de VNG met het rijk afspraken gemaakt over de monitoring van de ontwikkelingen en gevolgen bij gemeenten. Wij gaan ervan uit dat het woonplaatsbeginsel ook deel gaat uitmaken van deze monitoringsafpraak. Graag zien we dit bevestigd in de Memorie van toelichting.

Vijf jaren termijn

In het nieuwe tweede lid van artikel 1.2.1 worden vijf verschillende situaties van een client onderscheiden aan de hand waarvan de gemeente waar de client zich meldt in verband met beschermd wonen, kan bepalen welke gemeente verantwoordelijk is voor de toekenning en financiering van de beschermd wonen plek. Indien de client op het moment van de melding geen woonadres heeft, wordt bekeken waar hij de afgelopen vijf jaar zijn woonadres had. Die gemeente is dan verantwoordelijk. De keuze om vijf jaar terug te kijken is bestuurlijk besloten naar aanleiding van het onderzoek van AEF dat tot stand is gekomen na uitvoerig overleg met gemeenten. Na de openstelling van de Wlz voor personen die levenslang aangewezen zijn op beschermd wonen is de verwachting dat de nieuwe instroom van BW cliënten in de Wmo veel jongeren zal betreffen. Vaak zitten deze jongeren al jarenlang in een jeugdzorginstelling en hebben geen relatie meer met de oorspronkelijk woongemeente.

Vooralsnog kan de VNG instemmen met de vijf jaren termijn, maar de werkbaarheid van deze termijn zal zorgvuldig gemonitord moeten worden. Blijkt na verloop van tijd dat de periode inderdaad te lang is, dan moet aanpassing mogelijk zijn.

Vangnet

Wanneer is gebleken dat de cliënt die zich bij een gemeente meldt langer dan vijf jaar geen woonadres heeft gehad, dan is de gemeente waar hij zich meldt verantwoordelijk voor het beschermd wonen. Aangezien het vooral de centrumgemeenten zullen zijn waar dit type cliënten zich zal melden, zou dit betekenen dat de centrumgemeenten daardoor financieel onevenredig belast worden. Daarom is tijdens het wetgevingsproces gesproken over het organiseren van een financieel vangnet waaruit de kosten voor beschermd wonen in dit geval betaald kunnen worden. Dit vangnet zou gevormd kunnen worden uit een percentage van het BW budget van iedere gemeente in een bepaalde regio. Noch in het wetsvoorstel noch in de Memorie van toelichting bij het wetsvoorstel wordt hierover iets gezegd. Graag horen wij van de minister op welke wijze dit vangnet zal worden ingericht en gaan wij in gesprek over de uitvoeringsconsequenties voor gemeenten die in kaart moeten worden gebracht.

Overlegbepaling

Wanneer een cliënt voor een beschermd wonen plek niet in zijn woongemeente terecht kan maar naar een andere gemeente moet gaan, dan dient de woongemeente daarover in overleg te gaan met de gemeente waar de BW plek zich bevindt. In de Memorie van toelichting wordt het belang van dit overleg aangegeven mede in verband met het bepalen van de beste uitstroommogelijkheden voor de cliënt. De overlegbepaling sluit aan bij de Norm voor Opdrachtgeverschap (hierna NvO) die door de VNG is ontwikkeld.

Sommige gemeenten betreuren het dat de bepaling geen instemmingsvereiste omvat. Zij vrezen dat plaatsingen van buiten de regio, kunnen leiden tot meer schaarste en langere wachtlijsten voor de doelgroep binnen de regio.

Ook bij dit zorgpunt is het van belang dat de ontwikkelingen in de praktijk zorgvuldig gemonitord worden om tijdig te kunnen bijsturen als er sprake is van onbedoelde effecten van de invoering van het woonplaatsbeginsel.

Regionale samenwerking essentieel

Nu een belangrijk deel van de huidige BW cliënten naar de Wlz verhuist, rijst de vraag of er wel voldoende Wmo cliënten overblijven om in de regio gemeenten nieuwe intramurale BW plekken te realiseren. Gemeenten verwachten dat in de regio gemeenten vooral nieuwe varianten en lichtere vormen van BW zullen ontstaan. Daarom blijft structurele niet vrijblijvende samenwerking in de regio van essentieel belang om de beschikbare intramurale BW plekken zo goed mogelijk te verdelen. Gelukkig hebben de gemeenten hiermee de afgelopen jaren flinke vooruitgang geboekt.

Vragen en suggestie per wetsartikel

Artikel 1.1.1. toevoeging woonadres

Indien de client die zich bij de gemeente meldt voor BW geen woonadres heeft in die gemeente, zal de gemeente moeten uitzoeken waar de client dan wel woont of heeft gewoond.

De basisregistratie bevat de gegevens van de woongeschiedenis van de cliënt, maar adressen worden op verzoek van de cliënt soms niet opgenomen of er wordt een postadres opgenomen. Zijn er situaties denkbaar dat de gemeente via de basisregistratie niet kan achterhalen waar de cliënt tot vijf jaar terug woonde of heeft gewoond? En is de situatie genoemd onder e dan in alle gevallen van toepassing?

Artikel 1.2.1 Vijf verschillende woonsituaties die bepalen welke gemeente verantwoordelijk is

Onderdeel b: Indien een persoon langer dan 5 jaar in een instelling heeft gezeten, welke gemeente is dan verantwoordelijk voor de BW plek? Is dat de gemeente tot wie de cliënt zich wendt en die een beroep op de vangnetregeling kan doen?

Artikel 1.2.1 tweede lid sub b

Wij gaan ervan uit dat ook personen die in het kader van de Zvw vrijwillig verblijven in een GGZ instelling hieronder vallen. In de praktijk stromen deze personen namelijk regelmatig uit naar een BW-plek. Dit blijkt echter niet expliciet uit de formulering. Wij verzoeken u om hierover duidelijkheid te verschaffen zowel in het artikel als in de toelichting.

Blz. 6 Memorie van toelichting paragraaf 7.4

In deze paragraaf wordt in het kader van artikel 1.2.1 gesproken van "uitzonderingen". Wij vinden de term "woonsituaties" hier toepasselijker. Men spreekt van uitzonderingen als er sprake is van een hoofdregel waarop uitzonderingen mogelijk zijn. Zo is artikel 1.2.1 nu echter niet opgebouwd. Als dat wel de bedoeling is, dan zou artikel 1.2.1 moeten beginnen met de hoofdregel dat de gemeente waar de client op dit moment woont verantwoordelijk is voor de BW en zijn de andere situaties uitzonderingen. Wij verzoeken u om nog eens goed naar de opbouw en formulering van artikel 1.2.1 te kijken.

